

2016-2017 Siyer Mektebi Müfredatı
İMAN ŞEHİRİ MEDİNE

Medine Dönemi'nde Mekke Müşrikleriyle İlişkiler

9. DERS

PROF. DR. M. ALİ KAPAR
Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

Medine Dönemi'nde Mekke Müşrikleriyle İlişkiler

Hz. Peygamber Mekke'de 13 yıllık risalet görevinin sonunda dâvet için uygun ortamı bulamayınca Medine'ye hicret etti ve Mekke'de oluşturamadığı barış ve dâvet ortamını Medine'de oluşturmaya çalıştı. Bunun için Medine'de bir dizi faaliyette bulundu. İlk yıllardan itibaren bu faaliyetlerin bir kısmı doğrudan Medine ile ilişkili gibi görünse de Mekke müşrikleriyle de yakın bir ilişki vardır. Bu faaliyetleri kronolojik olarak şöyle ele alabiliriz:

1. Mescid'in İnşâsı: Hz. Peygamber'in Mekke'de uygulayamadığı toplu namaz ibadetini Medine'ye gelmekle ve Mescidi inşa etmekle daha rahat bir şekilde yerine getirme imkânı doğmuştur. Mekke'den Medine'ye hicret eden kimsesizler için de Mescid'in bitişiğine Suffe yapılmış, Rasûlüllah burada hem hicret edenleri yeni bir toplum için yetiştirmiş hem de hicret edenlerin sahipsiz kalmamasını sağlamıştır. Böylece Mescid ve Suffe hem Mekke'den gelenler için bir sığınak, hem de bilhassa Mekkelilere karşı yapılacak işlerde karar mercii olmuştur. Bu mescid, dini, siyâsi, ictimâî, ekonomik ve kültürel faaliyeti ile Medine'de muhaliflerine karşı güç birliği oluşturmuştur.

2. Kardeşliğin Tesisi: Ensâr ve Muhâcirler arasında meydana getirilen Muâhat, Medine'de oluşturulan yeni toplumda hem Evs ve Hazrec birlikteliğini hem de Mekke'ye karşı yeni ve güçlü bir toplumun oluşmasını sağlamıştır.

3. Anayasa'nın Hazırlanması: Medine Vesikası veya Anayasası olarak isimlendiren bu vesikaya göre; Medine siyasi ve idari açıdan yeniden şekillenmiş, Medine Mekke gibi haram bölge olmuştur. Medine içinde yaşayan farklı grupların can, mal ve din emniyeti sağlanırken, hiç bir Kureyşli ile irtibat kurulmaması istenmiştir. Böylelikle Medine içindeki Yahudilerin ve münafıkların Mekkelilerle ilişkilerini sona erdirmiştir. Ayrıca vesikada Allah ve Rasûlü'nün hakemliğinin yer alması, otoritenin Rasûlüllah'ın riyasetinde toplanmasını sağlamıştır. Yine Medine sınırlarının tespit edilmesi, bu sınırlar içindeki Müslüman nüfusun sayılması Mekke gibi Medine'nin de site devleti yolundaki hamlesini ortaya koymuştur. Ayrıca bu sınırlar Ubeyde b. el Haris, Hz. Hamza ve Sa'd b. Ebî Vakkas gibilerinin komutan tayin edilerek hazırlanan seriyyelerle kontrol altına alınmıştır. Bu durum Mekkelilerin ticaret yollarının kontrolü anlamına geleceğinden Mekke'yi büsbütün korkutmuştur. Kiblenin tahvili ise, Hz. Peygamber'in ve Müslümanların istikametini Mekke'ye yöneltmiştir.

Bu arada Cihad ayetlerinin inzal buyrulması (Bakara 2: 190) bunu müteakiben Rasûlüllah'ın Veddân, Buvât, Uşeyra ve Sefevân isimli gazvelere çıkması ve her bir gazve sonunda ayrı bir kabile ile antlaşma yapması Mekke müşriklerini büsbütün endişelendirmiştir. Bu antlaşmalar Medine'nin komşuluk ilişkileri ve Medine devletinin varlığının siyaseten kabulü anlamına geldiğinden son derece önemlidir. Yine bu antlaşmalarla Medine'ye komşu müşrik kabilelerin Kureyş otoritesinden koparılması küçümsenecek bir konu değildir. Hz. Peygamber'in daha ilk yıllarda bununla yetinmeyip Abdullah b. Cahş seriyasını hazırlayarak Mekke yakınlarına kadar keşif amaçlı göndermesi ve bu seriyyeden ganimet ve esirlerle dönülmesi tarihsel olarak Mekkelilerin Medine'yi hafife almamaları gerektiğinin göstergesi olsa gerektir.

4. Bedir Gazvesi: Hz. Peygamber'in Medine'ye hicretinin ikinci yılında Medine devletinin büyüyüp geliştiğini gören Mekkeliler, bu duruma engel olmak, Medine devletinin varlığını sona erdirmek ve tehlikede olan ticaret yollarının önünü açmak için sermaye sahiplerinin katkısıyla Ebû Süfyân başkanlığında bir kervanı Şam'a gönderdiler. Sonunda elde edilen kâr ile büyük bir ordu hazırlayıp Müslümanların Medine'deki varlıklarına son vermektir.

Hız. Peygamber'in bu durumu haber alması üzerine, geliri müslümanların aleyhine kullanılacak kervanı vurmak amacıyla kervanın dönüş yoluna çıktılar. Alınan bütün tedbirlere rağmen kervan kaçırıldı. Kervanı yöneten Ebû Süfyân'ın çağrısı üzere kervanı kurtarmak üzere Medine'ye doğru sefere çıkan yaklaşık 1000 kişilik Kureyş ordusu ile müslümanlar 300 küsur kişi ile Bedir'de karşılaştılar. Savaş başlamadan önce Hız. Peygamber bu anlamsız savaşı durdurmak için Hız. Ömer'i gönderdi. Ancak Kureyş tarafından Ebû Cehil gibileri bu sulh teklifine engel oldular. Ancak bu durum müşriklerin harp etme konusunda isteksiz olmalarına sebep oldu. Nitekim kervanları da kurtulmuştu.

Savaş öncesi yapılan mübarezede Utbe b Rabîa, Şeybe b. Rabîa ve Velîd b. Utbe karşılarına çıkan Medineli mübarizleri muhatap kabul etmediler ve onlar yerine karşılaşmak üzere Ubeyde b. el-Hâris, Hız. Hamza ve Hız. Ali meydana çıktılar.

Bu savaş esnasında üzülererek belirtmek gerekirse Müslüman ve Müşrik olan akrabalar karşı karşıya geldiler. Nitekim Ebûbekir oğlu Abdurrahman, Hız. Ali kardeşi Akîl, Mus'ab b. Umeyr kardeşi Ebû Azîz, Huzeyfe babası Utbe b. Rabîa ile karşı karşıya idiler.

Bedirde müşriklerden çoğunun liderlerinin oluşturduğu 70 kişi öldürülmüş, 70 kişi de esir edilmiştir. Müslümanların kaybı ise, 14 kişidir. Öldürülenler kurda kuşa yem edilmeden Müslümanlar tarafından defnedilmiş, esirler ise ikisi hariç fidye mukabili serbest bırakılmıştır. Hatta fidye ödeyemeyecek durumda olanlar bazı şartlarla serbest bırakılmışlardır. Nitekim Ebû Azze el-Cumahî, kız çocukları sebebiyle fidye ödeyecek durumda olmadığını beyan ederek affını istemiştir.

Bedir mağlubiyeti ve özellikle kayınpederi Utbe b. Rabia'nın ölümü üzerine Kureyş liderliğine talip olan Ebû Süfyân, Bedir'in intikamını almak için 200 kişi ile Medine'ye saldırmış, iki müslümanı şehid ederek kaçmayı başarmıştır. Sevik Gazvesi adı verilen bu seferde Ebû Süfyân ve askerleri yakalanamamıştır.

Yine Bedir'den sonra Kureyşlilerin Bedir istikametindeki ticaret yollarının kapanması üzerine bu defa Medine'nin doğusundaki Irak ticaret yolunu kullanmak istediler. Nitekim Safvan b. Ümeyye ve Huvéytub b. Abdiluzzâ ait olan bir kervanın bu yol üzerinde seyrettiğini haber alan

Rasûlullah, Zeyd b. Hârise komutasında hazırladığı seriyye'yi el-Karade istikamete göndererek Kureyş kervani yakalandı. Bu güzergâhta da kervanlarının yakalanması Kureyşlileri ciddi ölçüde endişelendirdi. Çünkü Mekkelilerin kullandıkları Medine'nin doğu ve batı iskametindeki iki ticaret yolu kapatılmış ve Mekke önemli ölçüde ekonomik krizle karşı karşıya gelmişti.

5. Uhud Gazvesi : Ebû Süfyân'ın sevkettiği kervanın geliri ile Bedir Gazvesi'nin intikamını almak ve kapanan her iki ticaret yollarını da yeniden açmak amacıyla Mekke içindeki ve dışındaki müşrik kabilelerden asker toplanmasına karar verildi. 50 bin dinarı bulan kervanın gelirini bu savaş için harcayacaklardı. Nitekim hicretin üçüncü yılında Ebû Süfyân komutanlığında 3000 kişilik büyük bir ordu hazırlayarak Medine'ye doğru yola çıktılar.

Hz. Peygamber Kureyş'in gelmekte olduğunu haber alınca ashabıyla istişare etti. Farklı görüşlere rağmen çoğunluk Uhud'da bir meydan muharebesi yapmaya karar verdi. Ancak orduya önce katılan Abdullah b. Übey, Uhud yolunda 300 adamıyla geri döndü ve Müslümanlar 700 kişi ile mücadeleye etmek zorunda bırakıldı.

Muharebenin ilk anlarında Müslümanların galibiyetinin gözlenmesi üzerine Abdullah b. Cübeyr komutasındaki okçuların görevlendirildikleri tepeyi terk etmeleri, savaşın gidişatını değiştirdi. Geride bekleyen süvarilerinin Müslümanları arkadan çevirmesi, kaçan Kureyş askerlerinin geriye dönüşüyle iki düşman arasında kalan Müslümanların mağlup olmalarına sebep oldu. 70 şehidin verildiği Uhud Gazvesi'nde müşriklerin kayıpları 30 civarında idi. Ebû Süfyân ve askerleri Uhud savaşı sonunda kendi müşrik ölümlerini defnetme gayreti içinde bile olmamışlardır. Hz. peygamber ile birlikte pek çok sahabe yaralanmış Hz. Hamza başta olmak üzere pek çok sahabe de şehit düşmüştür. Rasûlullah bütün olumsuzluklara rağmen Müslüman şehitleri ve müşrik ölümleri defnettirmiştir. Bedir'de hiçbir müşrik ölüsüne müsle yapılmazken, bilhassa Uhud'a katılan müşrik kadınlar tarafından Müslüman şehitlerin ciğerleri çıkarılarak dişlenmiş, azaları kesilerek boyunlarına gerdanlık yapılmıştır.

Rasûlullah bir gecelik istirahattan sonra ertesi gün, Uhud'a katılan yaralı askerlerle müşrikleri takip etmişler hatta Hamraü'l-Esed mevkiine ka-

dar giderek Müşriklerin geri dönmeleri halinde orada çarpışmak üzere beklemişlerdir. Ancak geriye dönme cesareti gösteremeyen müşriklere karşı yeniden prestij elde etmişler, mağlup iken galip duruma gelmişlerdir.

Ebû Süfyân savaş sonunda Uhud'un Bedir'e denk olduğunu söylemiş, galip komutan edasıyla ertesi yıl Bedir'de buluşalım diyerek meydan okumuştur. Ancak ertesi yıl vaat edilen zamanda Hz. Peygamber Bedir'e gitmiş fakat Ebû Süfyân kıtlık olduğunu bahane ederek gelmemiştir.

6. Hendek Gazvesi: Uhud'daki galibiyet Mekke müşriklerini Medine'ye tekrar bir sefer hazırlığı içinde olmaya sevketti. O güne kadar Medine'den çıkarılan ve Hayber'e yerleşen Huyey b. Ahtab'ın başkanlığındaki Yahudilerin maddi ve manevi destekleri Hicretin beşinci yılında Ebû Süfyân komutasında 10.000 kişilik büyük bir ordu ile Medine önlerine gelmelerine sebep oldu. Selmân-ı Fârisî'nin teklifi ile kazılan Hendek önünde 3000 kişi ile savunulan Medine, tarihin en sıkıntılı günlerini yaşamaktaydı. Çünkü bu ordu sadece Kureyş ordusu değildi. Mekkelilerin riyasetinde müşrik kabilelerin oluşturduğu bir ordu idi. Hendek Gazvesi'nde gelişen olaylar içerisinde Yahudi Huyey b. Ahtab'ın çabasıyla Medine'de kalan tek Yahudi kabilesi Kureyzaoğullarının vaktiyle yapılan antlaşmayı bozması ve en kritik anda Medine'ye ve Müslümanlara ihaneti, Nuaym b. Mesûd el-Eşcaî'nin özel diplomatik gayreti ile önlenmiş pek çok ümitlerle gelmiş olan Kureyşliler hiçbir netice alamadan elleri boş dönüp gitmişlerdir.

Hendek savaşında müslümanların kaybı 6, müşriklerin ise 4 kişidir. Rasûlüllah Kureyş'in ve Müşriklerin bu hezimetini sonrası; "Kureyş'in bir daha Medine'ye saldıramayacağı" müjdesini vermiştir.

7. Hudeybiye Antlaşması: Mekke müşriklerinin Bedir, Uhud ve bilhassa Hendek Gazvesi gibi Medine'ye karşı giriştikleri, Müslümanları yok etme politikalarının sonuçsuz kalması sadece Mekke müşrikleri üzerinde değil bütün müşrik kabileler üzerinde ciddi ölçüde olumsuz etki yaptı. Artık talih Müslümanlar tarafına dönmüş, Hz. Peygamber de bu imkânı hicretin altıncı yılında yapmayı planladığı Umre ziyareti sonrasında gerçekleşen Hudeybiye musalahası ile değerlendirmiştir.

Rasûlüllah ashabıyla birlikte sadece Umre yapmak için kurbanlık develeriyle ihramlı olarak Mekke'ye doğru yola çıkmış, Müslümanların

Mekke'ye sokulmaması üzerine Hudeybiye mevkiine giderek orada konaklanmıştı. Hz. Peygamber sadece Umre yapmak için geldiklerini anlatmak için Büdeyl b. Verkâ, Hıraş b. Ümeyye gibi isimleri Mekke'ye göndermiştir. Buna mukabil Mekkelilerden Mikraz b. Hafs ve Urve b. Mes'ud gibi isimler Hudeybiye'ye gelip durumu müşahade etmişler, buna rağmen Mekkeliler Müslümanlara Umre yaptırmamakta karar kılmışlardır. Hz. Peygamber'in son olarak Hz. Osman'ı göndermesi de onları ikna için yeterli olmamıştır. Ayrıca Hz. Osman'ın hapsedilip öldürüldüğüne dair çıkan haberler, Rasûlullah'ın sahabe ile biatlaşması (Fetih 48:18) ve Müslümanların Müşriklerin yaptıklarına mukabil dik duruşları Hz. Osman'ın serbest bırakılmasıyla sonuçlanmış, müşrikler tarafından gönderilen Süheyl b. Amr ve beraberindeki heyetin barış için Müslümanlar'la görüşmelerine sebep olmuştur.

Hz. Peygamberin Süheyl b. Amr ile yaptığı ve Hudeybiye antlaşması diye anılan bu antlaşmada büyük ölçüde müşriklerin talepleri kabul edildi. Rasûlullah bu antlaşmaya tarafların birbiriyle 10 yıl boyunca sulh içinde yaşamaları hükmünü ilave etti.

Antlaşmanın hemen akabinde Süheyl b. Amr'ın Müslüman olarak ve kaçarak Hudeybiye'ye gelmesi ve Rasûlullah'dan sığınma talebi Hz. Peygamber tarafından antlaşma maddeleri gereği kabul edilmedi. Antlaşma şartlarından memnun olmayan sahabeye inzal buyrulan Fetih süresi rahatlatıldı. Nitekim antlaşma şartlarına göre Müslüman olanların Medine'ye kabul edilmeyeceğine dair madde gereği Medine'ye alınmayan Ebû Basîr ve arkadaşları el-İs mevkiinde toplanarak Kureyş kervanlarına zarar verince Mekkeliler tarafından o maddenin kaldırılması talep edildi. Bunun üzerine orada toplanan 70 kadar Müslüman Mekke'ye döndü. Ancak antlaşma maddelerini ihlal ederek Müslümanların müttefikisi olan Huzâa'ya saldıran Benû Bekr'e Kureyş'in yardım etmesi ve 20'den fazla Huzâalının öldürülmesi, 10 yıllığına yapılan Hudeybiye musalahasının bozulmasına sebep oldu ve Mekke Fethine zemin hazırladı.

Hudeybiye musalahasının başlangıçta oluşturduğu olumlu havanın sonucu olarak; "Hz. Peygamber Mekke'nin iktisadi bir darboğazda ve ekonomik bir krizde olduğunu öğrenmişti. Bunun üzerine İslam'a yaklaştıracı bir centilmenlik olarak elçisiyle Mekke rüesasına dağıtılmak üzere bir miktar altın gönderdi. Ebû Süfyân hariç diğerleri bu nazik davranışı red-

dettiler. Ebû Süfyân onların kabul etmediği meblağı da alarak bunları halka dağıtıyor ve akrabası Muhammed'e hayır dualarda bulunuyordu. Yine Hz. Peygamber'in Halid b. Velid'in akrabası Ümmü Seleme ve Ebû Süfyân'ın kızı Ümmü Habibe ile evlenmesi, düşmanlığın dostluğa dönüşmesine ve kısa bir müddet sonra bunların Müslüman olmasına vesile olmuştur. Ayrıca Hz. Peygamber, Ebû Süfyân'a Hudeybiye'den sonra hediye olarak Medine hurması göndermiş, Ebû Süfyân'dan da Mekke mamulü deri giyeceklerden hediye gönderilmesini talep etmiş, Ebû Süfyân da bu isteğe uymuştur." (Bk. A.Önkâl, *Rasûlüllah'ın İslama Daveti Metodu*, İstanbul, 2000 s. 344, 405, 439)

8. Umretü-l-Kazâ: Hz. Peygamber Hudeybiye antlaşması hükümleri gereği bir yıl sonra umre yapacak ve Mekke'de üç gün kalacak idi. Hicretin yedinci yılında umre niyetiyle Medine'den ayrıldılar. Mekkeliler umre görevinin yerine getirilmesi esnasında ve üç gün boyunca Rasûlüllah'ın ashabıyla olan ilişkisini gözlemlədiler. Medine'ye 2000 kişilik sahabinin Umre yapmak için Mekke'ye gelişi ve ashabı ile Hz. Peygamber'in arasındaki sıcak ilişki Mekke müşriklerini hayrete düşürdü. Mekkeliler bu Umre'deki gelişmelerden almaları gereken dersi fazlasıyla aldılar.

O esnada Rasûlüllah'ın amcası Abbas'ın baldızı Meymune ile nikâhlanması üzerine Mekke halkına bir ziyafet vermek istedi. Ancak bu olumlu gelişmelerden kendileri adına endişelenen Kureyşliler Mekke'de yapılması istenilen bu ziyafeti kabul etmediler. Bununla birlikte bu Umre ziyareti sonrası o kadar güzel gelişmeler oldu ki, o güne kadar Mekkeliler ile yapılan savaşta müslümanlara zarar veren Hâlid b. Velid, Amr b. el-Âs gibi Kureyş bahadırları Medine'ye gelerek Müslüman oldular.

9. Mekke'nin Fethi: Hz. Peygamber'in Hudeybiye'de Mekkelilerle yaptığı antlaşma ile Arap kabilelerinden isteyenler Kureyş'in isteyenler müslümanların müttefikleri olacaklardı. Bu madde üzerine Benû Bekir Kureyş'in, Huzâa da müslümanların müttefikleri oldu. Ancak antlaşma hükümlerine göre taraflar birbiriyle 10 yıl boyunca harp etmeyeceklerdi. Daha iki yıl geçmişti ki Benû Bekir Huzaa'ya saldırdı ve onlardan en az 20 kişiyi öldürdü. Üstelik bu saldırıda Kureyş Benû Bekir'e yardım etti. Bu durum Hudeybiye şartlarına aykırı bir davranıştı. Huzaa'nın liderlerinden Amr b. Sâlim ve Büdeyl b. Verkâ Hz. Peygamber'e durumu bildirdiler. Rasûlüllah da onlara gereğinin yapılacağını bildirdi. Arkasından Kureyş'e

gönderdiği haberde; Huzâa'dan öldürülenlerin diyetinin verilmesini veya Benû Bekir ile olan ittifaklarının sona ermesi gerektiğini, aksi halde Hudeybiye antlaşmasının hükümlerinin bozulacağını bildirdi. Mekkeliler önce işi ciddiye almadılar ve Hz. Peygamber'in tekliflerini kabul etmediler. Daha sonra ise işin vehametini kavrayarak Ebû Süfyân'ı, Hudeybiye şartlarını yenilemek için Medine'ye gönderdiler. Fakat Ebû Süfyân ne Hz. Peygamber'den ve sahabeden hiçbir ilgi ve alaka görmeden Mekke'ye döndü. Hatta Mekkeliler “Bize bir barış haberi getirmedin ki emin olalım, bir savaş haberi de getirmedin ki hazırlanalım” dediler.

Hz. Peygamber hemen hazırlıklara başladı ve 10.000 kişilik bir ordu ile Mekke'ye doğru yola çıktı. Hicretin beşinci yılında müşrikler 10.000 kişi ile Medine'ye gelmişler, ancak elleri boş dönmüşlerdi. Bu defa Hicretin sekizinci yılında 10.000 kişilik müslüman ordusu zorlanmadan Mekke'ye girdi. Hz. Peygamber kan dökülmemesi için bütün tedbirlerini aldı. Ebû Süfyân'a; “Herkes Kâbeye sığırsa emindir, kendi evine sığırsa emindir, Ebû Süfyân'ın evine sığırsa emindir” mesajının duyurulmasını isterken, kumandan ve askerlerine savaş yapmamalarını sıkı sıkıya tembih etti. Sonunda İkrime b. Ebî Cehil'in mukavetine karşı Hâlid b. Velîd'in kısa süren mücadelesi sonucu ciddi problem yaşanmadan sulh yoluyla Mekke'ye girildi. Kâbe'nin içindeki putların temizlenmesinden sonra Hz. Bilâl'in okuduğu ezanın akabinde irâd ettiği hutbe ile Hz. Peygamber, özellikle Mekkelilere istediği mesajı verdi. Ayrıca akıbetlerini bekleyen halka; “Hepiniz serbestsiniz” diyerek büyük bir âlicenaplık gösterdi. Kanı heder edilen kişilerden bir kaçı dışında herkes affedildi. Mekke Fethinde müslümanların kaybı 2, müşriklerin kaybı ise 20 civarındadır.

Hatta Ensâr, Mekke'nin fethedilmesi üzerine Rasûlullah'ın burada kalacağı endişesine kapılmıştı. Ancak Mekkelileri affetmekle gösterdiği kardeşinaslığı bu defa Ensâr ile birlikte Medine'ye dönmekle onlara karşı göstermiştir.

Mekke'nin fethiyle Kureyş kabilesi Arabistan'da otoritesini kaybetmiş, hicretin dokuzuncu yılında inzal buyurulan Tevbe suresi hükümleriyle diğer müşrik kabilelerin de Mekke'ye haccetmek maksadıyla girmeleri yasaklanmış hatta onlara verilen dört aylık süre sonunda İslâmiyeti kabul etmeyenlerin Arabistan sınırları dışına çıkarılacağı bildirilmiştir. Böylece 19 yıl süren Kureyş sultanı Mekke'nin Fethi ile son bulmuştur. Mekke'nin

Fethi sadece bir şehrin fethi değil, Arabistan'ın bütünüyle İslâm ile buluşmasıdır. Çünkü Mekke'nin fethedildiğini ve Kureyş'in teslim olduğunu gören diğer müşrik kabileler kısa zaman sonra Medine'nin yolu tutmuşlar ve müslüman olmak üzere buraya gelmişlerdir.

Sonuç: Medine döneminde müslümanların müşriklerle ilişkileri denilince genellikle yukarıda söz konusu edilen mücadeleler anlatılır. Fakat Mekke fethedilinceye kadar Müslümanları meşgul eden her olumsuz davranışın arkasında Mekke müşriklerinin olduğu unutulmamalıdır. Nitekim Raci' Vakası, Bi'ri Maüne Faciası, Mustalikoğulları, Gatafân, Fezâre vb. bütün gazve ve seriyyeler Arabistan'da lider konumundaki Mekke müşriklerinin tahriki ile meydana gelmiştir.

Müslümanların Medine'de Mekke Müşrikleriyle yaptıkları ilk mücadele olan Bedir Gazvesindeki sayıları sadece Medinelilerden oluşmakta ve 300 kişi civarında iken, son mücadele olan Mekke fethinde müslümanların sayısı, Medine dışındakilerle birlikte 10.000'lere ulaşmıştır. Ayrıca Müslümanların Mekkelilerle yaptıkları savaşlarda müslümanların kaybı 90, müşriklerin kaybı ise 120 kişi civarındadır.

Hz. Peygamber'in Medine'de 10 yıl boyunca Mekke müşrikleriyle ilişkilerine genel olarak baktığımızda; dâvet, barış ve cihâd konularının birlikte yürütüldüğünü görmekteyiz. Cihâd, dâvet ve barışın fayda vermediği ortamda devreye girmiş, bu kapsamda değerlendirilen savaşlar, davet ve barışın önündeki engelleri kaldırarak, Medine'de kurulması planlanan yeni bir toplum ve devlete zemin hazırlamıştır.

Hz. Peygamber'in hicreti ise, Medine devletini kurmuş, Medine devleti de Mekke'yi fethetmiştir. Bu anlamda Rasûlüllah'ın hicreti Medine devletini kuran ve Mekke'nin fethini sağlayan çok kutsal bir yolculuktur.

BİBLİYOGRAFYA

Apak, Âdem, *Anahatlarıyla İslâm Tarihi I*, İstanbul, 2006.

Fayda, Mustafa, “Ebvâ”, *DİA*, İstanbul, 1994, X/378.

Hamidullah, Muhammed, *Mecmûatü'l-Vesâiki's-Siyâsiyye*, Kahire, 1956.

Hamidullah, Muhammed, *İslâm Peygamberi*, çev: M. Said Mutlu, Salih Tuğ, İstanbul, 1960.

İbn Hazm, Ebû Muhammed b. Ali, *Cevâmiu's-Sîra*, Mısır, T.siz.

İbn Hişâm, Abdülmelik, *es-Sîretü'n-Nebeviyye*, thk: Mustafa es-Sek-kâ, vd. Mısır, 1936.

İbn İshâk, Muhammed, *es-Sîre*, Thk. M. Hamidullah, Konya, 1981.

İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-Nihaye*, Beyrût, 1990.

İbn Sa'd, Muhammed, *et-Tabakâtü'l-Kübrâ*, Beyrut 1968.

İbnü'l-Esîr, İzzüddîn Ebü'l-Hasan Ali b. Ebi'l-Kerem, *el-Kâmil fi't-Târih*, Beyrût, 1965.

Kapar, Mehmet Ali, *Hiz. Peygamber'in Müşriklerle Münasebeti*, İstanbul, 1987.

Kettânî, Abdülhay, *et-Terâtibü'l-İdâriyye*, Beyrût, 1927.

Önkal, Ahmet, *Rasûlullah'in İslam'a Davet Metodu*, İstanbul, 2000.

Taberî, Ebû Ca'fer Muhammed b. Cerîr, *Târîhu'r-Rusûl ve'l-Mülûk*, thk: Muhammed Ebü'l-Fadl İbrâhim, Mısır, 1968-1969.

Vâkıdî, Muhammed, *Kitâbü'l-Meğâzi*, Thk. Marsden Jones, Beyût, 1984.

